

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Dramatik i udvalg

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Dramatik i udvalg", i Heiberg, Johan Ludvig: *Dramatik i udvalg*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 589. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl04val-shoot-idm140721242174896/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Dramatik i udvalg

re fremstillinger af det idylliske, erotiske hyrdeliv var henlagt. – *Underbøvm*: Heibergs fordrejning af ordet »Underblonsten« hos Inge-mann (se foreg. n.) giver mulighed for et hib til dennes eventyrdra-ma *Reinald Underbøvm* (se n.t.s. 113). – *Floite douce*: fløjte med dæm-pet klang.

- 117 *femfødde Hexametre af min egen Opfindelse*: et regelret hexameter-(vers) består af seks fødder (fem daktyler + én trokæ, med mulighed for spondæisk udskiftning); her sigtes til Ingemanns digt »Menneske-aldrene« fra debutsamlingen *Digte* (1811, s. 18f.), der indledes: »Ro-lig sad Fader Fornuft paa sit høye Domsæde, s. – O du, for hvem (...) / (...) Pige uden Ende!!!/Umaadelig!!!: forvansket (travesteret) citat fra *Varners poetiske Vandringer* hvor strofen lyder: »Men du, for hvem min Sjæl skal evig flamme!/Gud eller Dæmon vorde du for mig!/Elsk evig – eller lad dit Had mig ramme/Evindelig!« (optr. i Inge-mann, *Samlede Romanzer, Sange og Eventyrdigte* II, 2. udg., 1863, s. 92). Morsomheden i l. 3 sikres ved, at betydningsmuligheden ende = bagdel eksisterede på Heibergs tid og endog er benyttet andetsteds af denne selv. – *Retskrivning og Toneklang*: der sigtes til (titlen på) Fr. Hoegh-Guldbergs sproglære (se n.t.s. 100). – *Snart lege Stormene (...)* *fortvivlede Dødskamp*: citat (kun med ændringen: og Stormene lege imens > Snart lege Stormene) fra Fr. Hoegh-Guldbergs sproglære (se n.t.s. 100), 1813, s. 10f.
- 118 *Hvi flyer du Grammatiken? (...) aldrig ældes*: med ubetydelige ændrin-ger (fra 3. til 1. persons-stedord) citat fra Fr. Hoegh-Guldbergs sproglære (se n.t.s. 100), 1813, s. 13. – *Sekel*: århundrede. – *Coquet-te*: behagesyg, indladende kvinde. – *Enhver Forseelse (...) dem Hyldet*: citat (med ændring af 3. til 1. person + endog Bruddene > Enhver Forseelse + disse Tavler > mine Lovtavler) fra Fr. Hoegh-Guldbergs sproglære (se n.t.s. 100), 1813, s. 13. – *Lovtavler*: ordet henviser til de »lovens tavler« (med de ti bud), som Gud if. 2. Mos. 31,18 overdrog Moses på Sinai Bjerg; bibelsproget tjener her stilens patos. – *straffes paa Efterkommerne indtil tiende Led*: hentydning til flere st. i GT (2. Mos. 20,5; 2. Mos. 34,7; 4. Mos. 14,18); jf. foreg. n. – *Efterkommer (...)* *Rem af Huden*: disse replikker er strøget i senere udgaver. – *ele-gisk-idylliske Natur*: se n.t.s. 103. – *en dygtig Rem af Huden*: samme (uheldige) egenskab i ikke ringe grad; der sigtes til grammatikeren Fr. Hoegh-Guldbergs litterære arbejder så som *Landeværnet. En Idyl* [!] (1801) og *Samlede Smaating i bunden og ubunden Tale* [dvs. i poesi og prosa] (1815, lejlighedsdigte og taler). – *Retskrivningen og Tone-klangen*: endnu et hib til (titlen på) Fr. Hoegh-Guldbergs sproglære,

se n.t.s. 100. – *Danne(mand)*: yndlingsglose hos patriotismens patetiske skribenter (jf. n.t.s. 71), benyttet af både Høegh-Guldberg (se n.t.s. 100) og Ingemann (se n.t.s. 104).

- 119** *ingen Mand (...)* *Ingen Mand*: hentydning til Ingemanns navn; netop denne skose, rigtignok også både den groveste og den tydeligste, sprang allerede samtiden i øjnene, således G. N. Toft, der i sit brev til Heiberg i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 1817, nr. 3, tilslutter sig Heibergs karakteristisk (se P. Hansen, s. 66-69), og N. F. S. Grundtvig, der i sit første rimbrev til Ingemann i *Danevirke* II, 1817, nr. 2, både harnes over den og samtidig betragter Ingemanns »kvindelige« side som en positiv kvalitet (Grundtvig, *Poetiske Skrifter* IV, udg. af Sv. Grundtvig, 1882, s. 373f.) jf. efterskriften s. 538f. – *Den Forglemmigei (...)* *Deres Vælde*: endnu et citat (med ændring af stedordenes person + blomstrer > skal blomstre + endnu lige skjøn om > om) fra Fr. Høegh-Guldbergs sproglære (se n.t.s. 100), 1813, s. 14. – *Hvor den Grammatik (...)* *Mærke i en Bog?*: disse replikker er udeladt i senere udgaver. – *Costumet*: kostumet (her udklædningen som bog). – *Vægterpibe*: se n.t.s. 103. – *Antipathie*: uforenelige modsætning (evt., men ikke nødvendigvis forstærket ved fjendtlige følelser). – *Piccolo*: lille fløjte med symfoniorkestrets højeste toner. – *Parodie*: her blot i den udstrakte betydning: forvrængning gennem en eller anden form for »niveausenkning«.
- 120** *forbudt*: mishagsyttringer på tidens teater kunne have form af udpibning på medbrage fløjter; sådanne blev det derfor efterhånden forbudt at medtage. – *slaae*: kaste. – *Fonandring maa dertil*: se n.t.s. 39. – *Information*: undervisning. – *blande det søvende med det comiske*: ville være et brud på klassicismens poetisk, hvor et grundprincip var genremes og stillejernes renhed. – *(Handske-)Himmelbud*: egl.: nonne, også: kvinde i rent platonisk, åndeligt forhold; Ingemann benytter ordet flere steder. – *Saa rædsom (...)* *Samvittigheden være*: citat af sidste strofe af Ingemanns romance »Korsridderen« (*Digte*, 1811, s. 72-78), som dermed udlægges allegorisk; Heiberg har ændret teksten dels ved indføjeles af bindestreger i visse linjers slutord, hvorved Ingemanns rimteknik latterliggøres, dels ved forvrængningen Herre > Hære (i samme hensigt); ved romancens optryk i Ingemann, *Sømløse Romanzer, Sange og Eventyrdigte* I, 1863, s. 22-26 er netop denne slutstrofe udeladt.
- 121** *halv sex*: teaterforestillingerne påbegyndtes kl. 18, publikum havde adgang fra kl. 17. – *Vi husker Dem (...)* *følger med*: se n.t.s. 120.
- 122** *geleide*: ledsage, følge. – *Skrubenteme*: Mundkurven anser Piben for